

6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri ve **AFET YÖNETİMİNE BAKIŞ**

Mustafa AYDIN
E. Vali Yardımcısı

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli ve 20 Şubat 2023 Hatay Defne ve Samandağ depremleri son yüzyılın en büyük afetlerinden birisidir. Deprem oluş şekli, etkileri, meydana gelen hasar, can kaybı vb. yönleri ile uluslararası yardım talebine yol açan ve üzerinde çok konuşulacak, araştırılacak çok büyük bir afettir. Afet sonrası yetkili kurumlar, STK'lar, vatandaşlar, diğer ülkeler büyük çaba göstererek her kesim üzerine düşeni yapmaya çalışmıştır.

Afette görev alan her seviyedeki kişiler, STK'lar, gönüllüler ve vatandaşlar canla başla çalıştılar. Bunu görmek gerekir. Afetin boyutu, etkileri ülke imkanlarının yeterli olmadığını da ortaya koydu. Bu sebeple afetin düzeyi en üst dereceden belirlendi.

Afet yönetimini bir kalkınma meselesi olarak görmek gerekir. Yapılması gerekenler nelerdir?

1. KURUMSAL KAPASİTELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Genel Tespitler

Özel ve resmî kurumların afetler konusunda/karşısında güçlü bir yapıya sahip olmaları önemlidir ve bu çerçevede o kurumun yapısı/kapasitesi analiz edilerek yerel ihtiyaçlarda dikkate alınarak kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesine çalışılmalıdır.

Kamu Kuruluşları

Merkezi düzeyde AFAD'ın yapısı yeniden ele alınmalıdır. Son depremlerde çıkarılan dersler neticesinde AFAD güçlü bir yapıya kavuşturularak, diğer kuruluşlar üzerinde etkin bir otorite haline gelmeli ve koordinasyon kurumu olarak görev yapması önceliği olmalıdır. Esasen

AFAD kurumunda yetişmiş kadroların olduğu da bilinmektedir.

İl Müdürlüklerinin ve Kaymakamlıkların güçlendirilmesi gerekmektedir. Afet aslında il/ilçe düzeyinde yaşanmaktadır. İl ve ilçe düzeyinde planlama yapılabilmektedir. İlçelere yönelik kaymakamlık bünyesinde bir idari yapı yoktur. Bu bir eksiklik tir. Bunu gidermek için yasal düzenleme gerekecektir.

Afet aslında il/ilçe düzeyinde yaşanmaktadır. Bu konuda İl Müdürlükleri ile Kaymakamlıkların güçlendirilmesi yerinde olacaktır. Afet ve acil durumlara yönelik planlamalar il ve ilçe düzeyinde yapılabilmektedir. İlçelere yönelik kaymakamlık bünyesinde bir idari yapı bulunmamaktadır. Yasal düzenleme yapılarak afet yönetim sistemi içerisinde ilçelerde de idari yapının oluşturulması sağlanmalıdır. Ayrıca ilçe belediyelerinin de afet konusundaki idari yapısı güçlendirilmelidir.

Diğer kamu kurum ve kuruluşları afetlerle ilgili olarak bilgi seviyelerini ve gerekli ve zorunlu ekipmanlarını artırmalıdır.

Özel Kuruluşlar

Sivil Savunma Planı yapan özel kuruluşlar da personel eğitimi ve Kurtarma Servisinin ihtiyaç duyduğu ekipmanı temin ederek yapılarını güçlendirmelidir.

Büyük sanayi kuruluşları ve ticari işletmelerin çok güçlü yapıları bulunmaktadır. Orta ölçekli işletmelerde de bu yapı güçlendirilmelidir.

- **Tüm Afetleri İçine Alan Yasa İhtiyacı:** Afetlerle ilgili çok sayıda yasa ve değişik afet türlerine göre ayrı ayrı düzenlemeler bulunmaktadır. **Tüm afetleri içine alan ve afet öncesi, sırası ve sonrası için ne yapılması gerektiğini tanımlayan ve risk**

azaltmayı öncelik alan bir yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

- **Kamuda liyakat konusu tekrar öne çıktı.** Afet Müdahale Planları olmasına, afetlerde ilk saatten itibaren ne yapılacağı yazılı ve biliniyor olmasına rağmen bunu zamanında ve etkin olarak kullanılamamasının nedenlerinden birisi de bunu kullanabilecek kabiliyetin yeterince ortaya konulamamasıdır.

2. PLANLAMA ÇALIŞMALARI

İnsanların güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir kentlerde yaşama isteği ve devletin bunu sağlaması gerektiği en temel insan hakkıdır. Ancak bu konuda temel ve çok önemli sorunlarımız vardır. Daha güvenli yaşam alanlarına sahip olmamız için bilinen bazı çalışmaların yapılması ve yapılmakta olan çalışmaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

- a. Mikro Bölgeleme Haritaları: Yerleşim alanlarındaki tüm tehlikeleri belirleyen, zemin ve tehlike koşullarının yansıttığı ve imar planlarını yönlendiren haritalar hazırlanmalıdır. İstanbul ilinde yapıldığı ifade edilmektedir, İzmir’de devam etmektedir. Acil olarak bu çalışmalar önceliklendirilerek en kısa sürede bitirilmelidir.
- b. Sakınım Planları ve Eylem Planları: Kentsel riskler belirlenerek, bunları azaltmak için yapılacak işlemler için sakınım planları ve uygulama eylem planları hazırlanmalıdır.2012-2023 yıllarını kapsayan UDSEP’te (Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı) A.2.2.3 eylem başlığında belirtilen sakınım planlarının 2012-2017’de hazırlanması hedeflenmesine rağmen, TARAP(-Türkiye Afet Risk Azaltma Eylem Planı) 8 Temmuz 2022 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 2022-2030

Afet aslında il/ilçe düzeyinde yaşanmaktadır. Bu konuda İl Müdürlükleri ile Kaymakamlıkların güçlendirilmesi yerinde olacaktır. Afet ve acil durumlara yönelik planlamalar il ve ilçe düzeyinde yapılabilmektedir.

yılları arasında yapılacak eylemler belirtilmiştir TARAP ülkemiz için çok önemli bir yol haritasıdır. İller için hazırlanan İRAP’lar (İl Afet Risk Azaltma Planı) uygulama imkânı bulmalıdır. İRAP uygulanmasını sağlamak için zorlayıcı yasal hüküm ve bütçe imkânı yaratılmalıdır. İRAP’ların uygulanması sağlanmalıdır ve bu şekilde iller afetler karşısında dayanıklı hale gelebilecektir.

Pilot il seçilen Kahramanmaraş İRAP 2020 yılında hazırlanmış ancak 8 Şubat depremleri bu planın maalesef uygulanmadığını ortaya koymuştur. Bu durum oldukça vahimdir ve yetkililerce soruşturma konusu yapılmalıdır.

Aslında AFAD yapılması gerekenleri plan-program-proje haline getirmiş ve yapılması gerekenler bilinmesine rağmen gerekli çalışmalar yapılamamış/yeterince yapılamamıştır. Bu belgeler bütçesi olan eylem planları ile uygulama sürecine girmelidir.

- c. Kent Planlama Çalışmaları: İl veya bölge düzeyinde hazırlanan üst ölçekli planların ve kentlerin planlanmasına yönelik öngörülerin gözden geçirilerek

Güvenli olmayan yapılar hızla tespit edilerek uygun politikalar hayata geçirilmelidir. Kamuoyunda farklı görüşlere muhatap olmuş 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun bu konuda bir uygulama yolu açmıştır.

afet boyutuyla ele alınıp yeniden hazırlanması sağlanmalıdır. Kentsel riskler dikkate alınarak planlama ilkelerine uygun çalışmalar sonuçlandırılmalıdır. Orman Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, Mera Kanunu uygulamalarında ormanlar, mera alanları ve birinci sınıf tarım arazilerinin korunmasına önem verilmeli, bu alanlar ile kıyılar, kültürel ve doğal korunması gereken alanlar vb. alanlar yapılaşma dışı tutularak mutlak biçimde korunmalıdır.

- d. İmar Planları: 1/5000 ölçekli nazım imar planları ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları, güvenli, sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam alanlarını planlayacak şekilde yeniden ele alınmalıdır. Mikro Bölgeleme haritalarındaki zemin şartları ve afet tehlike değerlendirmeleri bu planlara işlenmelidir. Yasal nedenlerle imara kapalı alanlar, yapılaşma yönünden riskli alanlar mutlaka net olarak ortaya konulmalıdır. Toplanma alanları ve geçici ba-

rınma alanlarının imar planlarına işlenmesi yasal değişikliklerle sağlanmalıdır.

“Kentlerde, geniş cadde ve sokaklar, park ve yeşil alanlar, pazar yeri, otopark gibi donatı alanlarının gerekliliği daha iyi anlaşılmalı olup, bu alanlara planlama kural, ilke ve standartlarının gerektirdiği ölçü ve miktarlarda yer verilmelidir. Planlar, planlama kural, ilke ve standartları çerçevesinde hazırlandığında konut-kamu binaları-ticari alanlar dağılımı ile yapılaşma yoğunluğu, kat yüksekliği gibi unsurlar dengeli bir şekilde gerçekleşecektir. Deprem tehlikesi söz konusu olduğunda risk azaltma stratejilerinin başında; kentsel kullanımlar için doğru yer seçimi, zemini uygun olmayan alanların yapılaşmaya kapatılması, zemin niteliği bakımından özel önlem gerektiren alanlarda yapı tipi ve kat yüksekliklerinin uygun şekilde belirlenmesi, yapılaşma öncesi zeminde ve temel sistemlerinde gerekli önlemlerin alınıp koşulların sağlanması ve yapılaşmanın plan ve projelere uygun olarak gerçekleştirilmesi gelir.

Bunlarla birlikte, kentsel alanlarda yapı yoğunluğunun yeterli açık-yeşil alanları içerecek şekilde olması, tahliye ve yardım desteğinin erişimi için gerekli olan ana yolların uygun genişlikte, süreklilik ve sağlamlıkta oluşturulması, kritik altyapı sistemlerinin dayanıklılığının güvence altına alınması da diğer önemli risk azaltım stratejileri arasındadır” (Balaban, 2023).

“Yeniden inşa sürecinin yetkin bilim insanlarının bir arada çalışacağı bir süreç olması gerektiği unutulmamalıdır. Yönetimlerin her konuda yetkin olduğunu düşünmesi ve yeniden inşanın

sadece yapı yapmaktan ibaret olduğuna inanmak yanlış bir tutumdur. Yer ve zemin özelliklerinin tespiti, sosyal, ekonomik ve kültürel yapının incelenmesi ve ihtiyaçların belirlenmesi, mekânsal ihtiyaçların belirlenmesi ve kentsel sistemlerin çözümlenmesi, yerel koşullara uygun yapı ve malzeme türlerinin belirlenmesi vb. konular plancılar, mimarlar, inşaat mühendisleri, yer bilimciler, sosyologlar, iktisatçılar ve konusunda uzman pek çok bilim insanından meydana gelen ekipler tarafından ele alınmalı, bu doğrultuda yapılacak bütüncül bir plana girdi oluşturmalıdır” (Sarı, 2023).

3. GÜVENLİ YAŞAM ALANLARINA SAHİP OLMA

- a. Özellikle son Kahramanmaraş merkezli depremden sonra güvenli yaşam alanlarına sahip olma konusu çok konuşulan konuların başında gelmektedir. Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planında (UDSEP) B.1.2.1-2-3-4 eylem numaralarında belirtilen ve 2012-2017 yılları arasında yapılması hedeflenen, başta okul ve hastaneler olmak üzere mevcut binaların sayısının ve tipolojisinin belirlenmesi, bu binaların hasar görülebilirlikleri ve deprem risk gruplamasının sorumlu kuruluşlarca büyük ölçüde yapılamadığı bilinmektedir. Ancak pilot çalışmalar, araştırmalar ülkemizdeki bina stoku hakkında genel bir kanaat oluşturmaktadır.

Asrın felaketi olarak tanımlanan 6 Şubat tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerden alınan dersler neticesinde;

Güvenli olmayan yapılar hızla tespit edilerek uygun politikalar hayata geçirilmelidir. Kamuoy-

yunda farklı görüşlere muhatap olmuş 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun bu konuda bir uygulama yolu açmıştır. Ancak bu uygulamanın geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Kentsel dönüşüm kentleri sürdürebilir, güvenli ve sağlıklı kılmalı, mahalle kültürünü yok etmemeli, kent içinde kapalı adalar oluşturulmamalıdır.

Yapı stokunun tespiti çalışmaları özellikle büyükşehirlerde ilin tamamını içerecek şekilde önceliklendirilerek hızla bitirilmelidir. Halen parçalı veya pilot çalışmaların hızla bütüncül çalışmalara evrilmesi gerekmektedir.

Çok tartışılan, değişik uygulama yöntemi olan kentsel dönüşüm konusu, parsel bazında parçacı yaklaşımla değil, mahalle-semt-kent bütününde genel olarak ele alınmalı, belediyelerle birlikte çözüm yolu üretilmelidir.

Yerinde dönüşüm esas alınmalı, ancak dönüşüm yeterli sosyal donatı alanları üzerine oturulmalıdır. Bu sağlanamazsa başka bölgelere de taşınma konusu değerlendirilmelidir.

Kurumların dönüşümü mutlak yerinde yapma ısrarı yerine yerinde ve taşınarak dönüşüm birlikte değerlendirilmelidir. Dönüşüm yapılacak mevcut yapı adalarının yeterli park- pazar-yeri- otopark- oyun alanları vb. sosyal donatı alanlarına sahip olmadığı görülmelidir.

Bu nedenle kamu taşınmazları satılmamalıdır. Belediyelerin yapı rezerv alanlarına ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır. Dönüşümle sosyal donatı alanları yetersiz yüksek katlı binaların olduğu bir tablo ortaya çıkmamalıdır.

Her durumda dönüşüm uygulaması bakanlık- yerel yönetimlerle ilgili vatandaşların gönül ve fikir

birliği üzerinde inşa edilmeli, üniversiteler ve meslek odaların desteği mutlak alınmalıdır.

Güvenli ve yaşanabilir kentler, yerleşim alanları oluşturmak kısa/uzun vadeli birincil hedefimiz olmalı, program- proje- bütçe ayırma konuları bu öncelikle ele alınmalıdır. Bu yapılmadan diğer işler hep eksik ve topal kalacaktır.

- b. Ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı yapılar en kısa zamanda yıkılmalıdır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14/a madde ve bendi, 3194 Sayılı İmar kanununun 32. Maddesi ilçe belediyesine mutlak olarak, ilçe belediyesi yıkılmaz ise 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 11. Maddesi büyükşehir belediyesine yıkım yetkisi vermektedir. Ayrıca 644 Sayılı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Hükmünde Kararnamenin 2(1) a madde ve bendi bakanlığa, 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 9/c madde ve bendi valie kanunların uygulanmasını sağlama yetkisini vermektedir. Son depremler imar affıyla yasal kimlik kazandırılan kaçak yapıların verdiği hasarı ve can kayıplarını ortaya koymuştur. Bu nedenlerle halen var olan ve resmi kayıtlarda da yerini bulan ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı yapılar ivedi yıkılmalıdır. Belediye başkanları ve valiler bu konuda daha cesur davranmalıdırlar.

4. ALTYAPI TESİSLERİNİN UYGUNLUĞU

Altyapı tesisleri ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından depremsellik yö-

nünden yeniden değerlendirilmeli ve sonucuna göre hareket edilmelidir.

Yollar, otoyollar, köprü, tünel ve viyadükleri, demiryolu ve metro ray güzergahları, köprü ve tünelleri, havaalanları, haberleşme sistemleri, elektrik üretim ve dağıtım sistemleri, içme suyu, atık su ve barajlar, doğalgaz dağıtım sistemleri. Sorunlu alanlarımız arasında bulunmaktadır.

5. KAMU BİNALARININ UYGUNLUĞU

Kamu binalarının depremsellik yönünden uygunluğu sağlanmalıdır. Yapılan çalışmalar vardır ancak hızla bitirilmelidir.

Eğitim, kültür ve spor tesisleri, Sağlık tesisleri, Tarihi yapılar, Camiler,

Kamu binaları vb. Bu yapıların yapımında güvenlik katsayıları yüksek olmasına rağmen depremden etkilenmeleri ayrıca ele alınması gereken bir konudur.

Kamu binalarının her durumda hizmet verebilmesi gerekmektedir.

6. MÜDAHALE PLANLAMA ÇALIŞMALARI

Afetlere Müdahale anlamında iki temel düzenleme bulunmaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı ve İl Afet Müdahale Planı.

- a. **Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP):** AFAD tarafından Türkiye Afet Müdahale Planı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.
- b. **İl Afet Müdahale Planı:** 18.12.2013 yılında yürürlüğe

giren, sonra 24.02.2022 yeniden düzenlenen Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğine göre Valiliklerce İl Afet Müdahale Planı hazırlanmıştır. Kaymakamlıklar ikinci yönetmelikten sonra plan hazırlamaya başlamıştır. Afet sonrası tüm müdahale işlemleri bu plan doğrultusunda yapılmaktadır. Valilikler adına İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından sekretarya işlemleri yürütülmektedir. Planda sorumlu kurumları, görevleri çok net biçimde açıklanan yerel düzey 25 Çalışma Grubu ile afet sonrası müdahale hizmetleri yürütülmektedir. Bu planlar yeniden ele alınacak ve geliştirilecektir.

AFAD tarafından hazırlanan programa göre planların güncel tutulması ve tatbikatlarla denenmesi ve ilgili birimlerce öğrenilmesine çalışılmaktadır. Bu planların öğrenilmesi ve etkin bir şekilde uygulama kabiliyetine sahip olması gerekir. Zor bir süreçtir ve rutin çalışmalarla hedefe ulaşılmasını beklememek gerekir ve özel ilgiye muhtaç bir konudur. Bu çerçevede son depremlerden sonra özellikle;

Destek iller konusu ve destek illerin görev tanımı yeniden yapılmalıdır. Afete uğrayan iller ve ilçeler diğer illerle eşleştirilmeli, afetin etki durumuna göre her ilçe veya 1-2 ilçeye bir ilin valisi görevlendirilmeli ve vali kendi hizmet grupları ve ilinin tüm imkân ve kabiliyetleri ile görev almalıdır. Daha sonra yardım yapacak diğer iller eşleştirilmeli, hangi il nereye ve ne zaman yardım yapacağını bilmelidir. Yardımın uzun bir zaman dilimine yayılmasına gayret edilmelidir. 8 Şubat depreminde bu uygulanmamıştır.

Belediyelerin görevleri ve afetlerdeki rolü tekrar ele alınmalıdır. Türk Silahlı Kuvvetlerinin rolü yeniden tanımlanmalıdır.

STK ve vatandaşların rolü ve yeri yeniden tanımlanmalıdır.

Koordinasyon ve iş birliği konusu geliştirilmelidir.

İletişim konusu yeniden ele alınmalıdır. Son depremde Valiler görünür değildi.

Çalışma gruplarının bilgi, beceri ve hareket yetenekleri geliştirilmelidir.

Madencilerin ekip ve ekipman kapasiteleri belirlenerek planlarda yer almalıdır.

Özel sektörde çalışan ve Afetlerde hizmetine ihtiyaç duyulan kişi ve kurumsal yapılar için düzenleme yapılarak izin/sigorta konuları netleşmelidir.

SGK ile bağı olmayan gönüllülerin Afetlerde görev yapması durumunda sigorta ilişkisi kurulmalıdır.

- c. Olay Yeri Yönetimi: Bu konuda sorunlar vardır. Yasal düzenlemelerde yer almamaktadır. Uygulamada kendiliğinden veya lider konumunda birisinin otoritesi ile olay yerinde bir yönetim oluşmakta veya olay yeri yönetimi oluşmamaktadır. Enkaz üzerindeki kalabalık, enkaz etrafındaki meraklı yoğunluğun varlığı bunu göstermektedir. Sıcak/soğuk alan veya iç /dış çember uygulaması alanda mutlak yerine getirilmelidir. 6 Şubat depreminde bu sıkıntılar bariz olarak görülmüştür.
- d. Haberleşmenin Kesintiye Uğramaması: Afet sonrası haberleşmenin kesintiye uğramaması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Ancak 6 Şubat depremi bize acı tecrübeyi yaşatmıştır.

e. Mal ve Hizmet sunucularla protokol yapılması: Uygulaması olan bir konu, ancak geliştirilmesi gerekmektedir.

f. Bu konuda çok şey söylenebilir. Plan tümüyle yeniden ele alınıp geliştirilmelidir.

7. EĞİTİM VE ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

A. Afet Bilinci Eğitimleri: AFAD tarafından "Afete Hazır Türkiye Projesi" uygulamaları çerçevesinde afet bilinci eğitimleri İl Müdürlükleri tarafından verilmektedir.

Afete Hazır Okul, Afete Hazır Aile, Afete Hazır İş Yeri, Afete Hazır Gençler uygulaması bu proje kapsamında yer almaktadır.

Bu eğitimler artarak verilmelidir. Hedef kitlenin çabuk bulunacağı kamu-özel işyerlerinde belli aralıklarla bu eğitimler verilmelidir. Ayrıca dernek vb. yapılarda yer alanlara da bu eğitimler verilebilir. Ancak mevcut eğitici kadronun sayıca yeterli olmayacağı düşünülmekte olup, eğitici sayısı artırılmalıdır.

B. Afet Gönüllülüğü Projesi: AFAD tarafından Afet Gönüllülüğü Projesi uygulamaya konulmuştur.

AFAD Gönüllüsü Kimdir? Tamamıyla kendi isteği doğrultusunda, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla bireysel çıkarlarını gözetmeksizin hiçbir maddi beklentisi olmadan sadece topluma faydalı olmak arzusuyla fiziksel gücünü, zamanını, bilgi birikimini, yeteneğini ve deneyimini kullanarak afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında toplum hizmeti çalışmalarına katkı sağlayan kişilerdir (www.afad.gov.tr).

AFAD Gönüllülük Projesi çerçevesinde eğitime katılanlar belli bir örgütlenme modeli üzerinde yapılandırılmalıdır.

AFAD Gönüllü Eğitim Programı; çevrimiçi eğitimler, yüz yüze eğitimler ve saha eğitimlerinden oluşmakta ve üç modülden oluşan eğitim programıyla (Temel AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı, Destek AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı ve Uzman AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı) gönüllülerin eğitilerek afet farkındalığının artırılması ve afet ve acil durumlar karşısında toplum direncinin artırılması hedeflenmektedir.

Bu proje uygulanmaya devam edilmektedir.

Bu uygulamalar devam etmekte olup geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle "Okul Tabanlı Afet Yönetim" hayata geçirilmeli, unutulmuş TAG-SSG programı uygulanmalıdır.

C. Okul Tabanlı Afet Yönetimi

Afete Hazır Okul Projesi geliştirilmeli ve okullar birer afet yönetim birimleri olmalıdır. Bunun içinde öncelikle teknik liseler pilot uygulama olarak ele alınmalıdır. Bu okullarda;

- Öğrenci, öğretmen, personel ve velilere Temel Afet Bilinci Eğitimi verilmeli, TAG-SSG (Toplum Afet Gönüllüsü ve Sivil Savunma Görevlileri) örgütlenmesi yapılarak bunların eğitimi verilmeli, Hafif Arama-Kurtarma ekipleri oluşturularak bu ekiplere arama ve kurtarma eğitimi ve ilkyardım eğitimleri verilmelidir. İlk yardım

eğitimi imkan olursa tüm personele verilmelidir. Bu çerçevede;

- AFAD tarafından "Afete Hazır Türkiye" programı çerçevesinde eğitimler tüm öğretmen-personel-öğrencilere etkin bir şekilde verilmelidir.
- Bu okullarda öğretmen- öğrenci- personel katılımı ile oluşturulacak 15-20 kişilik gruplara Toplum Afet Gönüllülüğü projesi uygulanmalıdır.
- Teknik bilgiye sahip öğretmen, öğrenci ve personelden hafif arama kurtarma ekiplerinin oluşturulabileceği (1 ekip-10 kişi) ve oluşturulan ekiplerin eğitimlerinin il Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından verilmesi sağlanmalıdır.

Arama-Kurtarma çalışmalarında kullanılabilecek alet ve ekipmanlar bazı Meslek Liselerimizde mevcut olabilmekte ve bunlar öğretmen ve öğrencilerimizin hali hazırda kullanmakta olduğu malzemelerdir. Ancak günümüz koşullarında ihtiyaca uygun ekipmanlar belirlenerek temin edilmesi gerekmektedir.

- Okullarımızda tüm öğretmenlerimize ve diğer personele ilkyardım eğitimi verilmelidir.
- b. Okulda gerekli çalışma yapıldığı takdirde bu birikimle okulun bulunduğu mahallede muhtar ve katkı koyacak diğer kişi ve kuruluşlarla yerel işbirliğinin geliştirilmesi mümkün olacaktır. Okullarımız bu konuda öncülük oynayabilir. Bu çerçevede mahallesinde ve yakın çevresinde yaşayan vatandaşlarımıza/vatandaşlarımızla;
- Afete Hazır Türkiye Eğitim programı kapsamında eğitimlerin verilmesi sağlanabilir veya verilmesine yardımcı olunabilir.

- Toplum Afet Gönüllüsü (TAG) uygulamasını sağlayabilir.
 - Okul-çevre ilişkisini olumlu şekilde geliştirebilirler.
 - Ve bu çalışmalar sonucunda önce okulunun, sonra mahallenin Afet ve Acil Durum olaylarına müdahale gücü ve direnci artırılmış olacaktır.
- c. Yapılacak tüm çalışmalar "il Afet Müdahale Planı ve ilgili Çalışma Grupları planları" ile irtibatlandırılabilir/bütünleştirilebilir.
 - d. Yeni yapılacak okullar "Okul Tabanlı Afet Yönetimine" uygun geniş alanlar üzerine bu hizmeti 'de sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır. Eski okullarda uzun süreli planlarla bu hale getirilmelidir. Okullarımız bina- spor salonu- bahçesi- deposu- mutfakları ile afetlerde kullanılabilecek hale getirilmeli, bu yönde iyileştirme çalışmaları yapılmalı, okullar o mahallenin afet yönetim alanları, afette ise yaşam alanları haline getirilmelidir.

- D. TAG-SSG (Toplum Afet Gönüllülüğü- Sivil Savunma Görevlisi) Örgütlenmesi: Bu konuda çalışmaların artık yapılmadığı, ama Afet Gönüllülüğü projesi ile bir bütünlük sağlanabileceği düşünülmektedir. Mahallelerde örgütlenme TAG-SSG temelinde veya başka bir modelle yapılmalıdır.

AFAD Gönüllülük Projesi çerçevesinde eğitime katılanlar belli bir örgütlenme modeli üzerinde yapılandırılmalıdır. Bunu en kolay yolu TAG-SSG yapısı üzerinde sistem geliştirilmelidir. Destek AFAD Gönüllüsü Eğitim Programına katılanlar ile Uzman AFAD Gönüllüsü Eğitim Programına katılanların bir kısmının TAG-SSG yapısında yer alabileceği değerlendirilmektedir. Ancak her durumda temel afet bilinci eğitiminin üstünde bir eğitim programına katılanla-

rın, projede ifade edilen, “AFAD Gönüllüleri afet öncesinde, afet esnasında ve afet sonrasında ihtiyaç duyulan alanlarda (sağlık, beslenme, psikososyal destek, barınma, arama kurtarma, vb.) yetiştirilerek afetin her evresinde etkin şekilde çalışması sağlanacak ve böylece toplum afet ve acil durumlara daha dirençli hale getirilecektir.” tanımını yakalamanın yolu gönüllülük sisteminin TAG-SSG veya başka bir örgütlenme modeli ile güçlendirilmesi gerektiğidir. Bu yapılmazsa birbirinden habersiz, mahallede, kurumlarda örgütlenmemiş münferiden bilgili kişilere sahip olacağız.

Yani ya mekânsal veya örgütsel bağ veya aidiyet duygusunun sağlanması gerekecektir. Destek AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı ile Uzman AFAD Gönüllüsü Eğitim Programında bu konuya dikkat edilmelidir.

Vatandaşın afetler konusunda örgütlenmesi ve belli alanlarda yönetime katılması için bu veya benzeri bir model mutlaka uygulanmalıdır.

- E. Arama-Kurtarma ekiplerinin artırılması: Kapasitesi olan resmi ve özel kurumlarda bu ekiplerin oluşturulmasına çalışılmalıdır.
- F. Sivil Toplum Kuruluşlarının desteklenmesi: Afet konusunda çalışan STK vb. nin desteklenmesine daha çok önem verilmelidir. Bu konuda hukuki ve teknik altyapı uygundur. Çok iyi çalışan iller vardır ve biraz daha motivasyonun geliştirilmesi gerekebilir. Bisiklet grupları, dağcılık kulüpleri, amatör spor kulüpleri, üniversite öğrenci kulüpleri vb. gruplarla özel olarak çalışılmalı ve planlarda yer verilmelidir.
- G. Silahlı Kuvvetler Personelinin eğitimi: Askerliğini yapan herkesin afet eğitimi almaları sağ-

lanmalı ve terhisten sonra da TAG-SSG olma sorumluluğu verilmelidir.

8. STRATEJİK TESİSLERİN UYGUNLUĞU

Ülkemizdeki Stratejik Tesislerin depremsellik yönünden tekrar ele alınmasında fayda vardır.

9. ÜNİVERSİTELERİN ÇALIŞMALARI

Üniversitelerin zemin, yer hareketleri, hasar görebilirlik vb. konular üzerine yapmış olduğu kıymetli çalışmalar bulunmakta olup, bu tür çalışmalar teşvik edilmeli, bütçe ve diğer imkanlar artarak sağlanmalıdır. Afet konusunda çalışan üniversitelerin illerle/bazı illerle eşleştirilmesi sağlanmalı ve karşılıklı bilgi alışverişlerle kurumsal kapasite geliştirilmelidir.

10. ODA VE MESLEK KURULUŞLARIYLA İŞ BİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Zayıf olduğumuz alanlardan birisidir. Üzerinde çalışılmalıdır.

11. AFET SONRASI ÇEVRE SORUNLARI

“Afetlerin Yol Açacağı Çevre Sorunları ve Çözümleri” için gerekli çalışmalar yapılmalı ve ona göre alınacak tedbirler geliştirilmelidir. Özellikle enkaz ve moloz döküm yerleri konusunda yeterli Çevresel Etki Analizleri detaylı bir şekilde yapılmalıdır.

12. DİĞER TEDBİRLER

a. İç Göç Planları

Dikkate alınmayan konulardan birisidir. Ülkemizde göç ve onun yarattığı yoğunluk zarar görebilirliği artırmaktadır. Büyük kentlere göç

“Afetlerin Yol Açacağı Çevre Sorunları ve Çözümleri” için gerekli çalışmalar yapılmalı ve ona göre alınacak tedbirler geliştirilmelidir. Özellikle enkaz ve moloz döküm yerleri konusunda yeterli Çevresel Etki Analizleri detaylı bir şekilde yapılmalıdır.

önlenebilir. Kentlerimizin köyünde/kentinde doğan insanıyla mutlu yaşayabilecekleri ortam ve imkanları geliştirilmelidir. İş, aş bulmak için insanların büyük kentlere göç etmesine gerek kalmayacak politikalar uygulanmalıdır.

Bu çerçevede büyük kentlerin, sanayiye gelişmiş bölgelerin daha fazla büyümesine imkân ve buralarda cazibe yaratacak yatırımlara izin verilmemelidir. Hatta süreç içinde bu yerlerin küçülmesi planlanmalıdır. Diğer bölgelerin gelişmesi ve hatta yeni cazibe bölgeleri oluşturulması düşünülmelidir.

“Başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerde yaşam zorluğunun varlığı ve giderek arttığı kabul edilen bir gerçektir. Deprem dışında sık sık yaşanan kentsel sel afeti bile tek başına bu konunun ele alınmasını zorunlu kılar. İç Göç mutlaka olacaktır. İnsanlar yukarıda anlatılan nedenlerle bir yerden bir yere gidecektir. Bunun tamamen durmasını istemek mümkün ve doğru değildir. Ama iç göç yönetilebilir seviyede, çıkılan ve varılan yerlerde devasa sorunlar yaratmaya-

Arazi varlığımız sınırlıdır. Mevcut kullanımına dokunulmayan/dokunulmaması gereken orman alanları, meralar, birinci sınıf tarım arazileri ve korunan diğer alanlar dışında elimizde kalan taşınmazları da satınca, ileride ihtiyaç duyduğumuzda nereden bulacağız?

cak seviyede olmalıdır. Diğer ifadeyle iç göçle birlikte ülkenin her yerinde ekonomik ve sosyal yapı büyük değişimlere uğramamalı, kamu kaynakları bu nedenle fazladan harcanıp adeta israf edilmemelidir.

Bu arada tersine göç konusu da ayrıca değerlendirilmelidir. Büyük kentlerin ve sanayisi gelişmiş yerlerin daha da büyümesine yol açacak politika ve yatırımların yapılmasından vazgeçilmeli, aksine uzun vadede bu yerlerin küçülmesi konusu ele alınmalıdır.

İnsanların buldukları, doğdukları yerlerde, kendi memleketlerinde hayatını devam ettirmesini bir politik hedef olarak ele alıp; buna uygun tedbirler alarak ve orada yaşayan insanlarda kendi memleketinde kalması halinde mutlu olacağına inanması, yaşamın ve üretimin içinde olarak ülkemizin daha hızlı gelişmesine katkı koyacağı bilincine gelmesiyle sorunların daha çabuk çözüleceği ve ülke kaynaklarının

daha optimum ve eşitlikçi dağıtılacağı değerlendirilmektedir.

Bu konuyu ütopyik olarak görenler olabilir veya iç göçün önemli bir sorun olmadığını, mevcut sistemin kuralları içerisinde liberal ekonomi koşullarında geliştiği ve sistemin kendisinin doğru yolu bulacağını belirtilebilir ve buna müdahale etmenin insan haklarına aykırı olabileceğini savunanlar olabilir. Ancak konuyu böyle görenlerin bir daha düşünceleri ve belki daha farklı çözümler üretebileceği değerlendirilmektedir.

Ama her durumda bu konu önümüzdeki süreçte mutlaka ele alınacaktır. Kontrolsüz nüfus hareketlerinin yönetilmesinin mümkün olmayacağı mutlaka anlaşılacaktır. Fakat zamanın aleyhimize geliştiği bilinmelidir". (Aydın-2022)

b. Kamu Taşınmazları Satılmamalıdır

Gerek hazineye gerek belediye ve il özel idarelerine ve gerekse kamu tüzel kişiliği olan kamu kuruluşlarına ait olup, o kuruluşun taşınmaz ihtiyacı kalmadığı, gelir elde etmek veya başka gerekçelerle kamuya ait taşınmazlar satılmaktadır. Özelleştirme adı altında yapılan satışlarda da benzer gerekçeler sunulmaktadır.

"Ancak arazi varlığımız sınırlıdır. Mevcut kullanımına dokunulmayan/dokunulmaması gereken orman alanları, meralar, birinci sınıf tarım arazileri ve korunan diğer alanlar dışında elimizde kalan taşınmazları da satınca, ileride ihtiyaç duyduğumuzda nereden bulacağız. 20 yıl, 50 yıl sonra nasıl bir ihtiyacın ortaya çıkacağı biliniyor mu? Etkileri büyük bir afet meydana geldiğinde ihtiyaç duyulacak arsalar nereden bulunacak? Yeterli yapı rezerv alanlarımız var mıdır?

Gelecekte yaygın halk eğitim faaliyetlerine, çok amaçlı salonlar ve kültür merkezlerine, çocuklar için tema-

tik park ve oyun alanlarına, koruyucu sağlık hizmetlerine önem vererek aile hekimlik hizmetlerinin geliştirilmesi düşünülürse, daha çok spor tesisi, park, otopark, kentsel örnek tarımsal faaliyetler vb. hizmetler öne çıkarılırsa veya daha stratejik hizmetler ortaya çıkarsa taşınmazı nereden bulacağız. Kamulaştırma yaparız demek herhalde sorunu çözemeyecektir. Çünkü yeterli bütçe olmayabilir veya uygun taşınmaz bulmak zamanla zorlaşacaktır.

Terk edilen fabrika, işletme arazileri, hizmet dışı bırakılan askeri alanlar, köy malı iken belediyelere geçen taşınmazlar, kapatılan cezaevi arsaları, kullanılmayan kamuya ait taşınmazlar vb. satılmamalı, imar planlarında "Kamu Hizmetleri Rezerv Alanı," "Kentsel Dönüşüm, Sağlıklaştırma, Yenileme Yapı Rezerv Alanı" olarak işlenmelidir. Bu yerler gelecek günler için, kara günler için ayrılmalıdır.

Yatırım ve ülke kalkınması için yürütülecek faaliyetler, vatandaşla ihtilafı olan küçük parseller, topraksız veya az topraklı çiftçilere verilmesi gereken araziler, ifraz-tevhid sonucu ortaya çıkan artık parseller vb. satışa konu olabilir.

Günümüzde daha çok bütçe açığını gidermek, nakit ihtiyacını karşılamak için yapılan satışlar, günü kurtarmaktan başka bir işe yaramamakta ve telafisi mümkün olmayan, geriye dönülmesi olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Elimizden çıkan o taşınmazları bir daha yerine koyma şansımız olmayacaktır. Bugünün yöneticileri geleceğin ihtiyaçlarını da düşünmelidir.

Kamuya ait taşınmazlara ihtiyacın olmadığı düşünülse bile o yerlerin yeşil alan, park olarak kalması bile gerekli ve yeterli olacaktır. Bazı kişiler Askeri alanlar, Üniversitelerin arazilerinin fazla büyük olduğunu

ifade ederler, keşke daha büyük arazileri olsaymış, oradaki yeşil doku aslında hepimize aittir.

Bu topraklar hepimizin ve gelecek kuşakların; onun için geleceğimiz satılmamalı ve kamu taşınmazların satılması politikasından vazgeçilmezdir. Kamu taşınmazları satılmamalıdır.” (Aydın, 2022).

c. 15/03/2023 tarih ve 7441 sayılı “Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması Hakkında Kanun ile teşkil edilen Fon ile doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda; imar, altyapı ve üstyapı çalışmalarını için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması düzenli bir şekilde

sağlanmalıdır. Ayrıca yatırım harcamaları içinde yer alan yol, köprü, tesis vb. projelerin uygulanması bir süre ertelenmeli ve etkin tasarruf tedbirleri uygulamaya konulmalıdır. Üst gelir seviyesi gruplarından ek vergi alınmalı, ayrıca iki ve daha fazla taşınmaz ve aracı olanlardan ek Emlak Vergisi ve MTV alınması değerlendirilmelidir. Bazı vergilerden Afet Fonuna pay aktarılması da mutlaka gündeme gelecektir.

d. Ruhsatsız ve ruhsat eklerine aykırı yapılar yıkılmalıdır. Yukarıda yasal hükümler belirtilmiştir. Bu iş; bakan, vali, büyükşehir belediye başkanı, ilçe belediye başkanı için hem bir görev hem de vicdani sorumluluktur.

Kamu kaynaklarında mutlak tasarruf uygulanmalı, bazı yatırımlardan yol, tünel, havalimanı, liman, kanal, sosyal tesis vb.den vazgeçilmelidir. Kamu taşınmazlarının satışı önlenmelidir. İç göç konusu ciddi olarak ele alınmalıdır. Mevcut kaçak yapılar ivedi yıkılmalıdır.

SONUÇ

Bütünleşik Afet Yönetimi için bir çerçeve yasaya ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak mevcut yapı içerisinde yukarıda belirtilen konulara önem verilmelidir. Halen bu konular da yürütülen çalışmalar yapılmaktadır.

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Taner Yüzgeç, “En büyük sorunumuz, siyasi idare ve devletin sorunu tespit etmesine karşın harekete geçmemesi ya da harekete geçmeyi tercih etmemesi” dedi (09 Kasım 2020 tarihli basından).

Yeni keşiflere gerek olmadığı düşünülmektedir. Yapılacak işler bellidir. Kararlı politikalar hayata geçirilmelidir. Kamu otoriteleri iradelerini ortaya koymalı, bütçe ayırmalı, yerel yönetimler, meslek odaları, üniversiteler ve vatandaş tüm çalışmalarda yer almalıdır. TARAP ve İRAP mutlaka uygulanmalıdır. Bu planlar yasal düzenlemelerle desteklenmelidir.

6 Şubat Depreminin yıkıcı etkileri bu işlere önem verileceğini ortaya koyacaktır. Kamu kaynaklarında mutlak tasarruf uygulanmalı, bazı yatırımlardan yol, tünel, havalimanı, liman, kanal, sosyal tesis, saray vb.den vazgeçilmelidir. Kamu taşınmazlarının satışı önlenmelidir. İç göç konusu ciddi olarak ele alınmalıdır. Mevcut kaçak yapılar ivedi yıkılmalıdır.

Afetlerde sorumlu kurum ve kuruluşlar ve görevlilerin kapasiteleri geliştirilmelidir.

Planlama kural, ilke ve standartlarının gerektirdiği ölçü ve miktarlarda donatı alanlarına sahip planlı yerleşmeler, uygun zemin koşullarında mühendislik hizmeti almış binalar, toplumun her kesiminin yer aldığı bir yönetim ve afet kültürü gelişmiş örgütlü vatandaşlarımızın varlığı hedefimiz olmalıdır.

Bütçesi olan, başlangıç ve bitiş tarihi belirlenen risk azaltma çalışmalarının yapılması, acil olanlar için 3-5 yıl, ülkemizin tamamı için 5-7 yılda bu çalışmaların bitirilmesi hedeflenmeli ve bu çalışmalar ülkemizin “çığgın projeleri” içerisinde yer almalıdır.

KAYNAKÇA

AFAD Web sitesi.

AYDIN, (2022), İç Göç, Yarattığı Sorunlar Ve Yapılması Gerekenler, İdarecinin Sesi Dergisi 205. Sayısı, Ankara.1

AYDIN, (2022), Kamu Taşınmazları Satılmalı mıdır? İdarecinin Sesi Dergisi 207. Sayısı, Ankara.

BALABAN, (2023), Depreme dirençli yerleşimler inşa etmek mümkün mü? Fikir Turu Web sitesi.

SARI, (2023), Afet Sonrası Kentlerimizin Yeniden İnşası Üzerine Bir Değerlendirme, Kent Araştırmaları Enstitüsü Raporu.